

Συνέντευξη με τον κ. Χαλκιαδάκη Γεώργιο
Κρήτη, Περβόλια Ν. Ρεδύμνης, Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Παράρτημα Ρεδύμνου)
25 Οκτωβρίου 2004

Ερευνητές συμμετέχοντες στη συνέντευξη:

Θεοδοσοπούλου Ειρήνη, Περπιράκη Ελένη, Φραγκούλης Εμμανουήλ

Ερ. Συνέντευξη με τον κύριο Χαλκιαδάκη Γεώργιο, 25 Οκτωβρίου 2004.
Έχουμε την τιμή να μιλάμε σήμερα μαζί σας κύριε Χαλκιαδάκη και θα θέλαμε να μας πείτε πώς και ξεκινήσατε να παίζετε λύρα. Ήταν το πρώτο σας όργανο αυτό;

Απ. Ναι, ήταν το πρώτο μου όργανο. Ήταν το όργανο δηλαδή που είχα αγαπήσει από μικρός. Είχα ερεθίσματα ας το πούμε έτσι, είχα επηρεαστεί από το χωριό μου, από μικρό παιδί...

Ερ. Κατάγεστε από τους Ατσιπάδες;

Απ. Από Ατσιπάδες Αγίου Βασιλείου. Λοιπόν, παρεάκια αρκετά στο χωριό τότε, κάποιοι χωριανοί λυράρηδες, έτσι γερόντοι, που ήταν εντελώς τοπικοί, δηλαδή για το χωριό.

Ερ. Ποιους ακούγατε έτσι σαν παιδί;

Απ. Ε, άκουγα τον Ηρακλή τον Παναγιωτάκη, ένας άγνωστος τέλος πάντων, έτσι, στο ευρύτερο κοινό αλλά για μας τότε ήταν ο λυράρης του χωριού τέλος πάντων, που τον τραβούσανε πάντα όταν γινόταν παρέα με το λυράκι, από 'κει λοιπόν, σαν πιτσιρικάς άκουγα και μου γεννήθηκε έτσι... επιθυμία να μάθω λύρα. Από πολύ μικρός, βέβαια δεν τα κατάφερα να αποκτήσω λύρα όταν ήθελα... Έπρεπε να μεγαλώσω, να γίνω δεκαεξήμιση χρονώ τουλάχιστον για να καταφέρω τον πατέρα μου. Γιατί, όπως οι περισσότεροι την εποχή εκείνη, για γράμματα με προόριζε. Τέλος πάντων, κατάφερα έτσι στα δεκαεξήμισή μου χρόνια να δουλέψω μόνος μου, να πάρω τη λύρα.

Ερ. Δεν ήθελε να ασχοληθείτε...

Απ. ... και να ξεκινήσω σιγά - σιγά έτσι το...

- Ερ. Φοβόταν μήπως ασχοληθείτε επαγγελματικά ή δεν ήθελε καθόλου να πιάσετε όργανο;
- Απ. Ναι, αυτό. Για να μην πω πως δεν έχει συμβιβαστεί ακόμα. Δεν του άρεσε, έτσι, να... το να ασχοληθώ με κάτι τέτοιο.
- Ερ. Φοβότανε κάτι;
- Απ. Ναι, φοβότανε... ξέρω 'γω... για τότε μην παρατήσω τα γράμματα ας πούμε, έτσι μην...
- Ερ. Τώρα;
- Απ. Τώρα δεν ξέρω. Ίσως να με προόριζε για άλλες επιχειρηματικές, έτσι, δραστηριότητες. Εντάξει, λίγη σημασία έχει αυτό.
- Ερ. Εκτός από τον...
- Απ. Εγώ έκανα αυτό που ήθελα πάντως, τα κατάφερα.
- Ερ. Εκτός από τον Ηρακλή τον Παναγιωτάκη, που είπαμε, άλλους λυράρηδες ακούγατε μικρός;
- Απ. Από κοντά, από κοντά δεν είχα καν, ακούγαμε από δισκογραφίες. Από δισκογραφίες, δηλαδή όλοι που ήταν επίκαιροι την εποχή εκείνη. Σκορδαλός, ας πούμε, εντάξει που είναι και της περιοχής μου. Και το Σπήλι, ο τόπος καταγωγής του είναι πολύ κοντά από το χωριό μου. Και ερχότανε σε κάποια πανηγύρια... εκεί και όλοι οι φίρμες, ο Ευλούρης ας πούμε ο Νίκος που ήταν τότε, ο Μουντάκης, δεν τον θυμάμαι τον Μουντάκη, σα μεγαλύτερος τον γνώρισα και... πολύ καλά δηλαδή προσωπικά, δηλαδή έτσι στα παιδικά μου χρόνια ο Σκορδαλός ερχότανε στο χωριό μου, κάποιος Κουταλάς και αυτός άγνωστος... Έτσι, αυτοί είναι, δεν είχαμε ποικιλία δηλαδή, άκουγα όμως Ροδάμανθο, Κακλή, Ευλούρη, Μουντάκη, Σκορδαλό, αυτοί ήτανε οι πιο επίκαιροι της εποχής.
- Ερ. Από όλα αυτά τα ονόματα ποιόν θα... σε ποιόν θέλατε να μοιάσετε έτσι, ποιον θαυμάζετε σαν οργανοπαίχτη;
- Απ. Ε, τώρα ποιον θαυμάζω... Όλους τους θαυμάζω.
- Ερ. Τότε ποιον θαυμάζατε.
- Απ. Ε, τότε περισσότερο το Σκορδαλό. Περισσότερο το Σκορδαλό. Αυτός ακουγότανε περισσότερο στην περιοχή, όσο μπορούσα να καταλαβαίνω,

αυτόν θαύμαζα. Αλλά και μεγαλώνοντας που καταλάβαινα περισσότερα, πάλι αυτόν. Συν τους άλλους.

Ερ. Το Μουντάκη όταν λέτε ότι τον γνωρίσατε καλά, τι εννοείτε;

Απ. Το Μουντάκη τον γνώρισα έτσι στα... λίγο μετά που ξεκίνησα να παίζω τη λύρα έτυχε να μπλεχτώ με κάποιες παρέες που ήτανε γνωστός ο... γνωστός τους και είχαμε πάει σπίτι του, κάναμε παρεάκια ή... Είχαμε προσωπική σχέση δηλαδή αρκετή με το Κώστα το Μουντάκη.

Ερ. Στο Ρέθυμνο τότε υπήρχε καμιά σχολή που μπορούσε να μάθει κανείς λύρα;

Απ. Ε, όχι, τέτοια πράγματα δεν υπήρχανε. Τέτοια πράγματα δεν υπήρχανε. Ήρθανε μετά ο... συχωρεμένος ο Κώστας ο Μουντάκης, δηλαδή τα έφερε, τα πρωτόφερε στο Ρέθυμνο αυτά. Όχι στο Ρέθυμνο, ανά την Κρήτη δηλαδή, όχι στο Ρέθυμνο μόνο. Δεν υπήρχε τίποτα, ήτανε δύσκολη κατάσταση τότε για να μάθει κανείς λύρα. Δηλαδή και ένα πικ - απ και ένα μαγνητόφωνο που χρειαζόταν για να ακούσει κανείς μουσική, δεν ήταν τόσο εύκολο για μένα. Έτσι;

Ερ. Ούτε υπήρχε κάποιος άλλος που θα μπορούσε να πάει ένα παιδί, να δείξει ενδιαφέρον και να κάτσει να του μάθει.

Απ. Όχι. Δεν υπήρχε κανείς ή τουλάχιστον και να υπήρχε δεν ήτανε στο κύκλωμά μου, δεν ήτανε, δηλαδή... αυτοδίδακτος μπορώ να πω ότι είμαι. Έτσι.

Ερ. Ακούγοντας κασέτες προσπαθούσατε να μάθετε;

Απ. Ναι, έτσι, κασέτες, δίσκους, γραμμοφώνου δίσκους, έτσι αυτά ήτανε τότε, αυτά τα θυμάμαι εγώ πολύ καλά. Και τους δίσκους σαράντα πέντε στροφών.

Ερ. Δηλαδή τα πατήματα πάνω στη λύρα δεν σου τα 'δειξε κανένας; Πώς να κουρδίσεις το όργανο;

Απ. Δεν μου τα 'δειξε ειλικρινά κανείς. Δε βρέθηκε ποτέ κάποιο άτομο, τουλάχιστον 'κείνα τα χρόνια, δε μιλάμε μετά που άρχισα να εξελίσσομαι και να... να πλησιάζω και να γνωρίζω...

Ερ. Δηλαδή πώς κούρδισες τη λύρα, ας πούμε, όταν την έπιασες;

- Απ. Αυτός ο χωριανός ο γέρος όταν την κούρδισα ή ο Σήφης ο Παναγιωτάκης ο γιος του, ερχότανε μια φορά στο χωριό το καλοκαίρι και κάθισε καμιά δεκαριά μέρες δεκαπέντε, έτσι, πήγαινα και μου κούρδιζε τη λύρα, έπαιζα λίγο... αλλά δεν έκατσε να μου δείξει, δηλαδή ό,τι μπορούσα να καταλάβω βλέποντάς τον. Έτσι. Δηλαδή δεν θα έλεγα ότι ήτανε ευνοϊκή η κατάσταση στα πρώτα βήματα. Και αυτό πιστεύω ότι φέρνει καθυστέρηση και στην εξέλιξη μετά.
- Ερ. Σε ποια ηλικία...
- Απ. Παιζει μεγάλη σημασία.
- Ερ. ... σε ποια ηλικία έτσι θεωρήσατε ότι μπορείτε να βγάλετε ένα γλέντι ασ πούμε, ότι είστε ικανός λυράρης;
- Απ. Ε, τώρα εντάξει. Εγώ θεωρήσα ότι πολύ σύντομα ήμουνα, τώρα γελάω όμως, σκεφτόμενός τα. Δηλαδή δεκαέξι μισό, δεκαεφτά χρονών πήρα τη λύρα, σε ένα - ενάμιση χρόνο βρέθηκα σε κάποιο γλέντι. Τι να παίξω, εντάξει.
- Ερ. Μόνος σας ή απλά σας είπαν «έλα πιάσε και συ λίγο»;
- Απ. Όχι, μόνος, μόνος. Το πανηγύρι του χωριού, που ο πατέρας μου, παρότι είπαμε προηγουμένως ότι δε με ήθελε λυράρη, εντάξει, αναγκάσανε οι καταστάσεις και έκανε πανηγύρι τότε στο χωριό, όπως ήτανε τότε τα πανηγύρια με τους χωριανούς...
- Ερ. Τι άποψη είχε τότε ο κόσμος για ένα παιδί που ήθελε να μάθει λύρα;
- Απ. Εντάξει, καλή, το προωθούσανε...
- Ερ. Οι γονείς, οι γονείς δηλαδή το προωθούσανε;
- Απ. Εντάξει, οι γονείς δεν είναι και όλοι το ίδιο, εγώ είπα για τον δικό μου ότι δεν ήθελε να με προωθήσει, άλλοι γονείς θέλανε να προωθούνε τα παιδιά τους. Εντάξει, δεν ήταν και η καλύτερη, δηλαδή δεν συμβαίνει αυτό που συμβαίνει αυτή τη στιγμή. Μόλις εκδηλώσει και να μην εκδηλώσει το παιδί... ε, έτσι, ότι θέλει να ασχοληθεί με τη μουσική, προσπαθούν οι γονείς τώρα να το προωθήσουνε.
- Ερ. Τότε δηλαδή θεωρούσανε, άντε, άστο να πάει να μάθει λύρα... ό,τι μπορεί να...

Απ. Ε, δεν είναι τίποτα σπουδαίο... δεν... άσε τη λύρα και κοίταζε τα γράμματα, να μάθεις, να γίνεις άνθρωπος, να γίνεις κάτι στην κοινωνία, δηλαδή το λέγαν, δεν τον είχανε, δεν προωθούσανε, το λυράρη τον υπολογίζανε πάρα πολύ δηλαδή άλλους λυράρηδες καταξιωμένους που ερχόντανε, ε, λες και ερχότανε ο Θεός στο χωριό. Έτσι, αλλά τα παιδιά τους δεν... τουλάχιστον όσο μπορώ να καταλαβαίνω και να θυμάμαι, δεν θυμάμαι κανένα να προωθεί. Δηλαδή, για να αγοράσω μια λύρα γίνηκε μεγάλη ιστορία. Και ο Στρατής που είπαμε, ο χωριανός μου, που ξεκινήσαμε μαζί, κι αυτός δεινοπάδησε για να αγοράσει λαούτο.

Ερ. Ο ξάδελφος;

Απ. Ο ξάδελφος, ναι.

Ερ. Ονόματι Στρατής;

Απ. Μαμαλάκης, ναι, ναι. Βέβαια.

Ερ. Ο οποίος είναι σύζυγος της Τασούλας;

Απ. Είναι σύζυγος της Τασούλας, ναι.

Ερ. Άρα, υπάρχουνε μουσικοί, έτσι, μέσα στην οικογένεια την ευρύτερη.

Απ. Ναι, υπάρχει, αυτός είναι. Ο Στρατής ο Μαμαλάκης, έτσι, από τους γνωστούς τουλάχιστον. Εντάξει, κάτι παιδιά που λίγο ασχοληθήκανε, τα παρατήσανε, παίζουνε δεν παίζουνε, έτσι, λίγο. Υπάρχουνε κι άλλα.

Ερ. Επαγγελματικά πότε ξεκινήσατε να παίζετε;

Απ. Ας πούμε τώρα πιο επαγγελματικά ότι ξεκίνησα άμα απολύθηκα από φαντάρος, το '82, που δε σημαίνει ότι δεν έπαιζα πριν σε γλέντια και σαν φαντάρος με άδειες που έπαιρνα, ερχόμουνα, έπαιζα σε γλέντια. Αρχισα σιγά - σιγά από τότε, από λίγο, λίγο.

Ερ. Πότε έπαιξες...

Απ. Αλλά πιο σοβαρός επαγγελματίας εξε...

Ερ. ... το πρώτο σου γλέντι που το κράτησες εσύ.

Απ. Το πρώτο μου γλέντι ήτανε ένας γάμος στο Καστέλι Μεσσαράς, κάποιους συγγενείς που είχα και ήτανε στα δεκαεννιάμισή μου χρόνια, δυο - τρία χρόνια έτσι έπαιζα λύρα, αν θυμάμαι καλά, έτσι. Εντάξει. Είπαμε ότι θυμάμαι τώρα εκείνα τα γλέντια και εντάξει. Απορώ και 'γω πώς τα κατάφερα. Αλλά εν πάσει περιπτώσει, κάπως έτσι ξεκινάνε όλοι.

- Ερ. Πάντως σε καλέσανε και ήσουν εσύ ο λυράρης.
- Απ. Ναι, ναι βέβαια. Και πάρα πολλά γλέντια, πάρα πολλά γλέντια. Εντάξει, εγώ δεν θέλω να θεωρώ τον εαυτό μου επαγγελματία από τα δεκαοχτώ και δεκαεννιά και εντάξει, όταν απολύθηκα από φαντάρος, που δε σημαίνει ότι δεν είχα πάει σε πολλά γλέντια. Είχα πάει...
- Ερ. Το '83 πώς γινότανε η συμφωνία, έχει αλλάξει ο τρόπος; Δηλαδή σας...
- Απ. Όταν λέμε συμφωνία τι ακριβώς εννοούμε;
- Ερ. Ας πούμε κάποιος παντρευότανε και έλεγε Χαλκιαδάκη θέλω να 'ρθεις στο γάμο μου να παίζεις.
- Απ. Α, καλά, συμφωνίες, συμφωνίες δε θέλω να κάνω ούτε τώρα, θα 'κανα τότε; Εμείς θέλαμε τότε, εγώ δηλαδή ήθελα τότε να βρεθεί γλέντι να πάω να παίξω. Συμφωνίες οικονομικές εννοείτε σαφώς, έτσι;
- Ερ. Ναι.
- Απ. Εντάξει, ότι βγάναμε και διατηρείται αυτό το πράγμα, τώρα τουλάχιστον στο Ρέθυμνο. Δηλαδή, εδώ δεν μπορεί να ζητήσεις εύκολα λεφτά. Ξέρουμε όμως ότι θα βγάλουμε λεφτά. Κάποιες άλλες περιοχές στην Κρήτη πρέπει να σιγουρέψουμε το... Κάποια χρήματα έτσι για να πάμε γιατί δεν ξέρουμε αν βγάλουμε ή όχι. Εδώ λίγο - πολύ ξέρουμε τι.
- Ερ. Βλέπετε διαφορές έτσι στο ρεπερτόριο που παίζατε το '82 και σε αυτό που ζητάει ο κόσμος σήμερα;
- Απ. Ε, σίγουρα υπάρχουνε διαφορές. Σίγουρα υπάρχουνε. Δηλαδή τα νησιώτικα δεν ήτανε τόσο πολύ, έτσι στο..., να ζητιούνται όπως τώρα. Κάποτε ήτανε βαλς τέτοια πράγματα, τα οποία δε ζητιούνται καθόλου, δηλαδή μην πω ότι τα 'χουν ξεχάσει και εντελώς, τόσο πολύ δεν χρησιμοποιούνται. Ταγκό, τέτοια πράγματα ήτανε κάποτε.
- Ερ. Εσείς είχατε προλάβει, σας ζητούσαν τέτοια; Βαλς...;
- Απ. Ε, ναι, ναι! Βέβαια τα 'χα προλάβει, εντάξει.
- Ερ. Και παίζατε στη λύρα...
- Απ. Όταν λέμε πριν τόσα χρόνια, δηλαδή '80, '82, δεν είναι και λίγα χρόνια, είναι αρκετά είκοσι πέντε χρόνια πριν, βέβαια, ήτανε. Οι γάμοι ήτανε με εκατό άτομα, ήτανε με εκατόν πενήντα άτομα, ήτανε, θεωρούνταν μεγάλος γάμος. Τώρα άμα είναι χιλια άτομα γάμος είναι, 'ντάξει, κανονικός.

- Ερ. Με τη λύρα παίζετε σκοπούς της νύφης, υπάρχει δηλαδή κάποια προετοιμασία πριν από το γλέντι του γάμου; Ένας λυράρης δηλαδή θα πάει να στολίσει τη νύφη;
- Απ. Ε, 'ντάξει. Τη νύφη τη στολίζουν οι κοπελιές και λοιπά, έτσι, κάποια στιγμή τη... πάει κι ο λυράρης, λίγο πριν να φύγει η νύφη και της λέγαν τα παστικά της νύφης που λέμε, τα παινέματα της νύφης. Τυχαίναμε ναι, την ώρα του στολίσματος, λίγο πριν να φύγει η νύφη, τουλάχιστον, και λέγαμε κάποια τραγούδια. Μάλλον τα λέγανε όλοι εκεί, ο κόσμος, δεν ήτανε ανάγκη να τα πούμε εμείς σα λυράρηδες.
- Ερ. Τι τραγούδια, δηλαδή, κοντυλιές;
- Απ. Ε, υπάρχουνε και ιδιαίτεροι σκοποί. Ιδιαίτεροι σκοποί... για τα παινέματα της νύφης.
- Ερ. Βγαίνοντας απ' την εκκλησία;
- Απ. Βγαίνοντας απ' την εκκλησία ήτανε... α, και κάτι που... εκτός το χορό που γινότανε βγαίνοντας απ' την εκκλησία, μόλις τέλειωνε η στεφάνωση απ' έξω στην αυλή της εκκλησίας, υπήρχε κι ο χορός της νύφης στο σπίτι. Δηλαδή αυτό, κατά περιοχές γινότανε αυτό το πράμα. Όχι σ' όλα τα χωριά ή στο Ρέθυμνο. Δηλαδή πηγαίναμε, παίζαμε τα παινέματα της νύφης, το 'να, τ' άλλο όταν σηκωνόταν για να φύγει να την πάνε στην εκκλησία λίγο πριν, τη χορεύαν, όλοι του σπιτιού. Έκανε ένα χορό, συρτό δηλαδή...
- Ερ. Στην αυλή...
- Απ. Στην αυλή του σπιτιού, ναι.
- Ερ. Και παίζαν τι, συρτά;
- Απ. Συρτά, συρτά.
- Ερ. Και χόρευε ποιος πρώτος;
- Απ. Ε, τη νύφη χορεύανε οι συγγενείς. Συγγενείς όλοι, το σπίτι, τα ξαδέρφια...
- Ερ. Και λέγατε μαντινάδες ειδικές;
- Απ. Ε, εκεί λέγαμε εμείς κάποιες μαντινάδες.
- Ερ. Ο λυράρης δηλαδή τραγουδούσε;
- Απ. Ο λυράρης, ναι. Ναι, εκεί ο λυράρης. Στα παινέματα όλοι οι παρευρισκόμενοι.
- Ερ. Και μετά τη στέψη ας πούμε έξω απ' την εκκλησία;

- Απ. Μετά τη στέψη απαραίτητως, έξω από την εκκλησία γινόταν ο χορός της νύφης. Χορεύανε πάλι με τον ίδιο τρόπο, συρτό, συρτό. Στη μέση οι λυράρηδες, γύρω -γύρω κύκλος και χορεύανε τη νύφη. Οι δικοί πάλι. Αλλά πλέον ήτανε κι οι δικοί του γαμπρού, εκεί, δεν ήτανε... οι δικοί της νύφης υποτίθεται χορεύανε στο σπίτι, οι δικοί του γαμπρού στην εκκλησία. Και μετά πηγαίναμε για γλέντι.
- Ερ. Για ποια χρονολογία μιλάμε τώρα;
- Απ. Ε, στην αρχή που ξεκίνησα, '80, '82, '83, '85, κάπου, κάπου εκεί. Κι ακόμα γίνεται ο χορός της νύφης, δεν είναι κάτι που έχει καταργηθεί δηλαδή, αλλά όχι παντού.
- Ερ. Πού γίνεται σήμερα; Σε ποιες περιοχές;
- Απ. Εντάξει, εδώ στο Ρέθυμνο περισσότερο μιλάμε γίνεται. Εδώ στο Ρέθυμνο αλλά σε κάποια χωριά της Ρεθύμνης. Τώρα περισσότερο γάμοι δε γίνονται και στα χωριά, γίνονται στις πολιτείες οπότε εκεί δε βολεύει να γίνει και κάτι τέτοιο.
- Ερ. Στην πόλη δηλαδή του Ρεθύμνου σήμερα, σπάνια θα δεις χορό της νύφης, ας πούμε;
- Απ. Για να μην πούμε ποτέ, να πούμε σπάνια. Ναι.
- Ερ. Παινέματα έτσι στο σπίτι, στο ντύσιμο, στο στόλισμα, στο κρεβάτι;
- Απ. Δε μας πολύ-τυχαίνει. Αυτό που μας τυχαίνει περισσότερο είναι να συνοδεύουμε, να πηγαίνουμε τη νύφη στην εκκλησία με τα όργανα. Τη νύφη ή το γαμπρό. Δηλαδή παίζουμε εμείς στο δρόμο, ας πούμε. Και ακολουθεί η νύφη με το...
- Ερ. Άλλες διαφορές στο ρεπερτόριο; Ας πούμε παλιά είχε σκοπούς που δεν ακούγονται σήμερα; Ξέρω 'γω λαζώτη παίζατε με τη λύρα;
- Απ. Ε, ναι υπήρχανε κάποιοι...
- Ερ. Τριζάλη...;
- Απ. Δεν τα πολύφταξα αυτά τα πράματα. Δηλαδή ούτε τον τριζάλη, ούτε το λαζώτη, λίγο τον θυμάμαι, λίγο.
- Ερ. Μπρος - πίσω;

- Απ. Ναι, είναι πολύ μακριά στη μνήμη μου, δηλαδή είναι... υπάρχουνε... Όχι έντονα όμως, είχε αρχίσει η κατάργηση αυτών των χορών. Κάτι γριές υπήρχανε που χορεύανε τέτοια πράγματα.
- Ερ. Ερωτόκριτο παίζετε σήμερα;
- Απ. Ε, ναι, Ερωτόκριτο, παίζαμε και παίζουμε και θα παίζεται πιστεύω πάντα. Ο Ερωτόκριτος. Δεν είναι χορευτικό βέβαια, εντάξει αυτό είναι ακουστικό, ο Ερωτόκριτος.
- Ερ. Ριζίτικα;
- Απ. Ριζίτικα σε ορισμένες περιοχές. Δηλαδή περισσότερο στα Χανιά είναι, στο νομό Χανίων...
- Ερ. Εσύ, εσύ παίζετε στο συγκρότημά σου;
- Απ. Ε, παίζουμε 'ντάξει, σαν πρόγραμμα πλέον. Όταν κάνουμε ακουστικό πρόγραμμα παίζουμε, ζητιούνται κιόλας αλλά όχι πολύ συχνά.
- Ερ. Εσείς πού παίζετε τώρα επαγγελματικά;
- Απ. Εγώ τώρα, γυρνάμε, γυρνάμε όλη την Κρήτη, δηλαδή σ' όλους τους νομούς της Κρήτης. Πιστεύω πως ότι είναι λίγα χωριά και λίγα μέρη που δεν έχω πάει στην Κρήτη να παίζω. Αθήνα, εξωτερικό.
- Ερ. Σε ποιες χώρες έχετε παίζει;
- Απ. Έχουμε πάει Αμερική δυο - τρεις φορές, έχουμε πάει Καναδά, έχουμε πάει Αυστραλία, Ευρώπη πάρα πολλές φορές, Γερμανία δηλαδή, Βέλγιο... Ναι, όπου υπάρχουνε μετανάστες. Αφρική δεν έχουμε πάει ακόμα.
- Ερ. Πώς γίνεται αυτή η συμφωνία ας πούμε, σας καλούνε από συλλόγους;
- Απ. Από συλλόγους, βεβαίως, ναι. Από συλλόγους, παρακολουθούνε κι αυτοί τι γίνεται, πώς γίνεται, δηλαδή ποιοι είναι που... οι επίκαιροι στο..., αυτό, τον κάθε καιρό δηλαδή στην Κρήτη. Από ξεκινάει το πράμα. Ναι, και λένε φέραμε πέρσι τον τάδε, να φέρουμε φέτος τον άλλο και φτάνει σιγά - σιγά του κάθε επώνυμου ας πούμε η σειρά. Ε, ωραία παίρνουν τηλέφωνο, «θα 'ρθετε, κάνουμε έναν χορό, ναι, μπορείτε καταρχήν, πόσα θέλετε ή αυτά δίνουμε σας συμφέρει, δε σας συμφέρει», έτσι γίνεται μια πρόσκληση δηλαδή. Και ένα κουβέντιασμα, έτσι, που έχει να κάνει με τα οικονομικά, με τις απαιτήσεις και έτσι πάμε.

- Ερ. Εσείς επιλέγετε τους... την ομάδα ας πούμε που είστε, ας πούμε, τον κύριο Γιώργο που παίζατε πάνω και τα λοιπά; Πηγαίνετε όλοι μαζί ή εκεί είναι, σας παρέχουνε κάποιο λαουτιέρη, ξέρω 'γω...
- Απ. Στο εξωτερικό, στο εξωτερικό επειδή τα έξοδα είναι πολλά, δηλαδή εμένα το συγκρότημά μου αυτή τη στιγμή αποτελείται από πέντε άτομα.
- Ερ. Να τους πούμε ποιοι είναι;
- Απ. Ναι, εντάξει, να τους πούμε σε όργανα.
- Ερ. Σε όργανα.
- Απ. Κι όχι σε άτομα.
- Ερ. Δεν είναι στάνταρ;
- Απ. Ναι, κατά καιρούς αλλάζει, δηλαδή κρουστό μπορεί ν' αλλάξει, δεν είναι στάνταρ, έτσι;
- Ερ. Τι κρουστό βάζετε;
- Απ. Περισσότερο τουμπερλέκι. Περισσότερο τουμπερλέκι. Ε, κιθάρα απαραίτητα, λαούτο... αυτά κι η λύρα.
- Ερ. Η λύρα; Και; Τραγούδι;
- Απ. Και μαντολίνο, και το τραγούδι, το τραγούδι βέβαια, ναι, που μπορεί να τραγουδάει κι ένα άτομο, μπορεί να τραγουδούνε κι άλλοι δυο, δεν είναι απαραίτητο να τραγουδάει μόνο ένας.
- Ερ. Κύριε Χαλκιαδάκη γιατί δεν τραγουδάτε;
- Απ. Ε...
- Ερ. Δηλαδή ακούσαμε τώρα ότι είχατε τον κύριο Γιώργο ειδικά, τον κύριο Μανωλιούδη, τον λέω σωστά;
- Απ. Ναι, σωστότατα.
- Ερ. Ε, και τραγουδούσε εκείνος κι εσείς παίζατε λύρα.
- Απ. Ε, κοίτα να δεις τώρα, το τραγούδι είναι κάτι που πιστεύω πως... όποιος το κάνει πρέπει να το 'χει έμφυτο, δηλαδή, από παλιά ίσως επειδή έπαιζα με καλούς τραγουδιστές, γιατί κι ο Στρατής ο Μαμαλάκης που ξεκινήσαμε ήταν, είναι πολύ καλός στη φωνή. Δε ξέρω, δεν ένιωσα να με βοηθάει η φωνή μου ιδιαίτερα, σκέφτηκα πολλές φορές να τραγουδήσω, όλο έδινα αναβολές, έμεινε έτσι, καθιερώθηκα έτσι, ενώ νιώθω έντονα την

ανάγκη κάποιες φορές στο γλέντι να πω αλλά δεν το αποφασίζω. Ίσως είναι και ψυχολογικό από κάποια στιγμή και μετά δηλαδή.

Ερ. Ούτε σαν δεύτερη φωνή ας πούμε, όταν λέει κάποιος κοντυλιές, να πείτε εκείνη, το...

Απ. Εντάξει, δεν το 'χω κάνει, δεν το 'χω κάνει. Δηλαδή πρέπει να 'μαι πολύ στα κέφια για ν' αποφασίσω να πω κάτι, έτσι δεν το... παρότι έχω βλέψεις σε κάποια στιγμή να γράψω τα κλασσικά πράγματα, όλα, να κάνω ένα cd, να τα τραγουδήσω ο ίδιος. Αλλά στο στούντιο είναι διαφορετικά, στο στούντιο μπορεί να διαλέξει κανείς και την καλή του ψυχολογική κατάσταση, να μπει να τα πει, στο γλέντι είναι... διαφορετικά, πρέπει να πεις είσαι δεν είσαι καλά. Δεν είμαι γεννημένος για τραγούδι δηλαδή, μπορούμε να πούμε, δεν με βοηθάει η φωνή μου δεν... Έτσι νομίζω εγώ παρότι ακούω πολλές φωνές που εντάξει, αποφασίζουν όσο και να μην τις βοηθάει. Έτσι;

Ερ. Όταν ακούτε άλλους λυράρηδες υπάρχει έτσι κάποιος που λέτε ότι είναι νέος αλλά παίζει παραδοσιακά. Δηλαδή, σας ακούσαμε κι έχετε γλυκό παίξιμο.

Απ. Να 'στε καλά.

Ερ. Έχετε την προσωπικότητα του Χαλκιαδάκη, που δεν θα τ' ακούσουμε όταν θα παίζει ο Μανουράς ή ο ένας ή ο άλλος, έχει τη σφραγίδα σας, ή ο Κλάδος, όμως είναι σαν να πατάτε ας πούμε στην παράδοση και να προσθέτετε κάτι δικό σας.

Απ. Εντάξει, έχει να κάνει, όσον αφορά την παράδοση και με τα βιώματα και με την εποχή που πρωτοβιώνει κανείς την κρητική μουσική. Εντάξει, τα νέα παιδιά δεν μπορεί να είναι έτσι, έχουν άλλα ακούσματα και άλλα πρότυπα. Εμένα το πρότυπό μου ήτανε ο Μουντάκης, ήτανε ο Σκορδαλός, ήτανε λυράρηδες αυτής της εποχής. Τώρα δημιουργούνε άλλα πρότυπα, ας μη λέμε ονόματα, ας πούμε, τα παιδιά τα πιο νέα.

Ερ. Πώς βλέπετε ας πούμε, έτσι, την κατάσταση, το ρεπερτόριο...

Απ. Την εξέλιξη;

Ερ. ... την εξέλιξη γενικά;

- Απ. Δεν ξέρω τι να πω, εξέλιξη υπάρχει, τώρα... πάρα πολλοί έχουνε μπει στο παιχνίδι.
- Ερ. Είστε νέος άνθρωπος, δεν είστε και απ' την παλιά γενιά...
- Απ. Εντάξει απ' την παλιά - παλιά όχι, δεν είμαι και νέος - νέος όμως. Πάρα πολλοί έχουνε μπει στο παιχνίδι, πάρα πολλοί με αυτά τα ωδεία που υπάρχουνε... πάρα πολλοί έχουνε μπει στο παιχνίδι ας το πούμε έτσι, και όπου είναι πολλοί θα υπάρχουνε και τα παρατσάβαρα, πώς να το πω... εντάξει. Μη χρησιμοποιώ έτσι, και λέξεις που δεν...
- Ερ. Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση, αυτό που είπατε ότι υπάρχουνε σχολές και τα λοιπά έχει παίξει καθοριστικό ρόλο;
- Απ. Βοηθάει, βοηθάει στο να ασχοληθούνε πάρα πολλά παιδιά. Κι οι πατεράδες...
- Ερ. Αυτό είναι καλό ή κακό;
- Απ. Εντάξει, καλό κακό, έτσι δεν ξέρω τι να πω, δεν ξέρω πώς να το πω.
- Ερ. Εσείς έχετε μαθητές;
- Απ. Είναι καλό, είναι καλό, τι πράμα;
- Ερ. Έχετε μαθητές;
- Απ. Μπα, εγώ αισθάνομαι ότι είμαι μαθητής. Δεν αισθάνομαι δηλαδή ότι μπορώ να παίξω το ρόλο του δασκάλου.
- Ερ. Κάποιο παιδί... έχεις δείξει ποτέ...
- Απ. Δεν ξέρω, εγώ νιώθω ελλείψεις...
- Ερ. ... σε κάποιο παιδί, έτσι σε γνωστό σου έχεις δείξει ποτέ, σε πλησίασε κάποιος...
- Απ. Εντάξει, αν με πλησιάσει κάποιος και με ρωτήσει κάτι συγκεκριμένο θα το δείξω, όπως μπορώ και ό,τι ξέρω, μ' όποιον τρόπο ξέρω να το δείξω. Αλλά ν' ασχοληθώ, να κάνω το δάσκαλο, δηλαδή όπως κάνουνε πάρα πολλοί και δημιουργούνε... όταν δεν έχουνε γλέντια και λοιπά, σου λέει τι να κάνουμε να 'κονομάμε κάνα φράγκο, να κάνουμε μια σχολή κι αναλαμβάνουνε κάποια παιδιά, τα μαθαίνουνε λύρα. Δε μ' αρέσει, δηλαδή δεν το κάνω αυτό το πράμα. Ίσως να μην το 'χω κι ανάγκη μέχρι τώρα, δεν ξέρω, για να μη λέω μεγάλες κουβέντες, δεν ξέρουμε... τι πρόκειται να γίνει αλλά δε νομίζω.
- Ερ. Εσείς μάθατε κι είπατε ότι είσαστε... νιώθετε αυτοδίδακτος;

- Απ. Ναι.
- Ερ. Νομίζετε ότι τώρα οι νέοι...
- Απ. Είμαι αυτοδίδακτος, όχι νιώθω, είμαι αυτοδίδακτος. Δηλαδή δεν πήγα σε δάσκαλο, δε μου 'δειξε κάτι συγκεκριμένο κάποιος συγκεκριμένος, είμαι αυτοδίδακτος, μοναχός μου προσπαθούσα ν' ανακαλύψω πράγματα.
- Ερ. Νομίζετε ότι αυτό παίζει ρόλο, δηλαδή πιστεύετε ότι οι νέοι έχουνε, είναι μειονέκτημα το ότι μαθαίνουνε με τον τρόπο που μαθαίνουνε ή ότι η λύρα διδάσκεται... στις σχολές;
- Απ. Δεν ξέρω αν είναι μειονέκτημα, ξέρω όμως ότι όταν έχουνε δάσκαλο τον... ποιον να πούμε τώρα, τον σχωρεμένο, τον αείμνηστο το Μουντάκη που πρωτοίδρυσε τα ωδεία, ε, τι θα βγούνε, Μουντάκηδες θα βγούνε. Οι περισσότεροι δηλαδή, το ενενήντα οκτώ τοις εκατό μουντακινοί βγαίνουνε. Έτσι; Ανάλογα το δάσκαλο, που αυτό δεν είναι και τόσο... τόσο καλό έτσι για ν' αποκτήσει κανείς δικιά του προσωπικότητα. Επηρεάζεται πάντα από το δάσκαλο ο μαθητής.
- Ερ. Πότε ξεκίνησαν οι σχολές; Ο Μουντάκης ας πούμε στο Ρέθυμνο ήταν αυτός που τις άρχισε;
- Απ. Απ' ότι μπορώ να θυμάμαι κάπου '83, '84, κάπου εκεί πρέπει να ξεκινήσανε.
- Ερ. Στο μουσικό γυμνάσιο πότε άρχισε να διδάσκεται λύρα;
- Απ. Ε, το μουσικό είναι πολύ νεότερο. Στο μουσ... είναι μια δεκαετία από τώρα; Πιστεύω ότι είναι μια δεκαετία τώρα.
- Ερ. Τότε 'βάλαν και τη λύρα;
- Απ. Πολλοί, ναι.
- Ερ. Από την αρχή, από το ξεκίνημα;
- Απ. Νομίζω, αυτά τώρα δεν τα ξέρω και πολύ καλά για να 'μαι ειλικρινής. Νομίζω όμως ότι από την αρχή μπήκε και η λύρα στο μουσικό γυμνάσιο.
- Ερ. Κανένα από τα μεγάλα ονόματα παλιών πριν από δέκα χρόνια ξέρετε αν δίδασκε στο μουσικό;
- Απ. Πολύ παλιό δεν ξέρω κανέναν να διδάσκει.
- Ερ. Πολύ παλιό, δηλαδή...

- Απ. Όχι, όχι καταλαβαίνω περίπου έτσι τι μου λες... Όχι, δεν ξέρω κανένα. Περισσότερα είναι παιδιά. Δηλαδή νεότεροι είναι. Ας πούμε της ηλικίας μου και πιο πίσω... που ασχολούνται με το...
- Ερ. Τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνει ένας λυράρης για να πουν ότι αυτός είναι ένας καλός λυράρης; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά, έτσι, του καλού οργανοπαίχτη;
- Απ. Δεν ξέρω πώς να το εξηγήσω αυτό το πράμα. Εντάξει, βασικά είναι η προσωπικότητα, η μουσική προσωπικότητα, έτσι; Για να ξεχωρίσει τουλάχιστον, έτσι; Όπως λέμε και στον τραγουδιστή τέλος πάντων, υπάρχουνε, δεν είναι το θέμα τεχνικό, κατά τη γνώμη μου. Υπάρχουνε τραγουδιστές που τεχνικά είναι πάρα πολύ καλοί, που όμως κάπου αλλού ακουμπούνε, δεν έχουνε την ξεχωριστή χροιά οπότε δεν ξεχωρίζουνε, δεν έχουνε το κάτι το ιδιαίτερο. Λοιπόν, έτσι είναι και στο όργανο, στη λύρα, δηλαδή, που είναι πρώτο όργανο, χρειάζεται μια ξεχωριστή προσωπικότητα, που όταν είσαι από δάσκαλο βγαλμένος συγκεκριμένο είναι δύσκολο να την ακολουθήσεις. Χωρίς να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν αρκετοί οι οποίοι... Μουντάκης, Μουντάκης, μαθαίνουνε πάνω σ' αυτά αλλά σιγά - σιγά όμως ξεχωρίζουνε, παίρνουνε έναν δικό τους δρόμο κι ένα δικό τους στυλ.
- Ερ. Γιατί νομίζετε ότι ο Μουντάκης κι ο Σκορδαλός μείνανε έτσι τόσο έντονα στη συνείδηση ας πούμε του Ρεθύμνου; Τι κάνανε αυτοί οι άνθρωποι, ας πούμε;
- Απ. Μα δεν είναι και τυχαίο... Εγώ νομίζω ότι είχανε γεννηθεί γι' αυτή τη δουλειά.
- Ερ. Δηλαδή νομίζετε ότι ο μουσικός...
- Απ. Δηλαδή είναι θεοί για μένα, έτσι; Πώς να το πω. Είναι, ήτανε πάρα πολύ..., ήτανε διάνοιες.
- Ερ. Και οι δύο;
- Απ. Και οι δύο, ναι. Άλλο στυλ ο καθένας βέβαια, δηλαδή αλλιώς έπαιξε τη λύρα ο καθένας. Άλλες τεχνικές, άλλο τρόπο, άλλους επηρεασμούς, άλλες ανακαλύψεις έκαμε ο καθένας πάνω στο όργανο αλλά κι οι δυο είναι πάρα πολύ καλοί. Δεν ξέρω τι να πω, έτσι, πώς να πω αυτό που αισθάνομαι.

- Ερ. Γιατί κατά τη γνώμη σου στο Ρέθυμνο βγήκαν τόσο πολλοί μεγάλοι μαζί; Γιατί το Ρέθυμνο, δηλαδή, έβγαλε τόσους μεγάλους;
- Απ. Δεν ξέρω, τι να πω, 'ντάξει μπορεί να 'τυχε την εποχή 'κεινή, δεν ξέρω πώς να το εξηγήσω, είναι κάτι που δεν το 'χω σκεφτεί δηλαδή.
- Ερ. Και τώρα έχει μεγάλη παραγωγή.
- Απ. Εντάξει, οι περισσότεροι μεγάλοι βγήκανε αυτή την εποχή. Δηλαδή Σκορδαλός, Μουντάκης, Ροδάμανθος, Κλάδος, εντάξει, τώρα δεν είναι όπως τότε.
- Ερ. Τι διαφορετικό υπάρχει τώρα;
- Απ. Βρήκανε... Δηλαδή;
- Ερ. Λέτε: «τώρα δεν είναι όπως τότε».
- Απ. Δηλαδή, όσον αφορά αυτούς τους τρομερούς μουσικούς. Τότε ήταν και πιο εύκολο να ξεχωρίσει κανείς, υπήρχε και υλικό πιο πολύ... Θα... όχι θα πώς να το πούμε; Που δεν ήτανε έτσι στην επιφάνεια. Δηλαδή υπήρχαν τα κισσαμίτικα κι ο Μουντάκης παρακολούθησε πάρα πολύ Κίσαμο. Κι έφερε, είχε επηρεασμούς από 'κει και δημιούργησε από 'κει. Να πούμε τώρα ότι και πολλούς σκοπούς έτσι που τους λέμε ακόμα σήμερα είναι του Μουντάκη, είναι του Σκορδαλού, ε, δεν είναι δικοί τους, έτσι; Βάλανε όμως το δικό τους μέσα. Αρκετά κομμάτια είναι... Πλακιανός, έτσι να πάμε λίγο πιο πίσω στην προηγούμενη γενιά. Λαγός, Μπαξεβάνης... και λοιπά τα οποία τα εξέλιξαν, τα παίζανε με άλλον τρόπο, τα δώσανε. Δηλαδή οι Ρεθυμνιώτες λυράρηδες εκείνον τον, εκείνη την εποχή ελανσάρανε περισσότερο, δεν είναι ότι δημιούργησανε μουσική εντελώς δικιά τους, είχανε επηρεασμούς από άλλα, πήραν, δεν αντιγράψανε. Τους βάλανε το δικό, τα λανσάρανε πιο καλά τα πράματα.
- Ερ. Όταν λέτε ότι «τα λανσάρανε», δηλαδή;
- Απ. Ε, τα βγάλανε προς τα έξω, τα γράψανε πιο συμμορφωμένα. Δηλαδή ένας σκοπός που παιζότανε με το βιολί τότε δεν άρεσε προς την Κίσαμο. Ο λυράρης τον πήρε, τον νοικοκύρεψε, τον τραγούδησε και άρεσε περισσότερο, ενώ ήταν ο ίδιος σκοπός, ίδια μουσική κατ' ουσίαν μ' αυτό που έπαιζε ο βιολάτορας στον... Προχωρήσανε και τη δισκογραφία, ξέρω 'γω ήταν πιο

φτωχή η δισκογραφία μέχρι τότε, ήτανε η εποχή που αναπτυσσότανε η δισκογραφία, ίσως να 'παιξε κι αυτό το ρόλο του.

Ερ. Βλέπετε διαφορές ως προς το παίξιμο μέσα στον ίδιο νομό; Στο νομό, ας πούμε, Ρεδύμνης;

Απ. Ε, βέβαια. Αλλιώς παίζει ο Αηθασιλειώτης, αλλιώς παίζει ο Μυλοποταμίτης, άλλα ερεθίσματα, άλλα ακούσματα έχουνε.

Ερ. Εσείς ξεχωρίζετε την περιοχή απ' όπου κατάγεται ένας λυράρης, μόνο απ' το παίξιμο;

Απ. Όχι απαραίτητα. Ήντάξει, συνήθως ναι. Συνήθως, ναι.

Ερ. Δηλαδή τι διαφορετικό κάνει ο Μυλοποταμίτης από τον Αηθασιλειώτη;

Απ. Ε, είναι ο τρόπος παιξίματος, μάλλον είναι το άκουσμα... το άκουσμα, άστο το... το άκουσμα είναι τέτοιο που καταλαβαίνω αυτός είναι ή Μονοφάτσι προς Ηράκλειο ή Μυλοπόταμο γιατί αυτές είναι περιοχές που μοιάζουνε, ας πούμε.

Ερ. Το ρεπερτόριο είναι διαφορετικό;

Απ. Μπα, το ρεπερτόριο είναι...

Ερ. Τα γυρίσματα;

Απ. Το ρεπερτόριο δε νομίζω ότι είναι διαφορετικό.

Ερ. Η ταχύτητα ας πούμε που παίζονται...

Απ. Παντού... ναι, η ταχύτητα ναι, σίγουρα η ταχύτητα. Τώρα να μιλήσουμε για Κίσσαμο είναι μεγάλη η ταχύτητα που παίζουνε και που χορεύουνε.

Ερ. Αλλά εδώ μέσα στο...

Απ. Εδώ είναι πιο, όχι μέσα στο νομό δεν παρατηρούνται τόσες σοβαρές διαφορές στο... τουλάχιστον στο θέμα του ρυθμού, της ταχύτητας.

Ερ. Όταν ακούτε εσείς, όχι όταν ακούτε όταν παίζετε έναν σκοπό του Σκορδαλού μπορείτε να τον παραλλάξετε σε μεγάλο βαθμό; Ακούσαμε προηγουμένως ότι πριν απ' το Μόνος κείνος που αγαπά στο γύρισμα που δεν τραγουδιέται, δηλαδή που παίζει μια μεγάλη εισαγωγή ο Σκορδαλός...

Απ. Ε, άμα θεωρηθεί αυτή μια παραλλαγή, ναι, γίνονται τέτοιου είδους, βάζεις..

Ερ. Ο κύριος Γιώργος τον τραγούδησε.

- Απ. Ε, ναι, τον τραγουδῆσε. Ε, δεν είναι ότι δεν τραγουδιέται απλά δεν τον τραγουδῆσε ο Σκορδαλός. Είναι γραμμένος χωρίς τραγούδι. Ε, γίνονται, τέτοιου είδους...
- Ερ. Άλλοι λυράρηδες κάνουν αυτή την πρακτική, ακολουθούν αυτή την πρακτική;
- Απ. Κάνουνε, ναι. Πιστεύω ότι κάνουνε, κάποιιοι κάνουνε κάποιες επεμβάσεις.
- Ερ. Αυτήν τη συγκεκριμένη τακτική την ακολουθούν κι άλλοι; Να τραγουδούν εκείνο το γύρισμα;
- Απ. Το συγκεκριμένο γύρισμα, για να 'μαι ειλικρινής δεν το 'χω ακούσει ακόμα από κανένα να το τραγουδάει. Το συγκεκριμένο γύρισμα.
- Ερ. Πάντα βάζετε τους ίδιους στίχους σε επώνυμους σκοπούς; Δηλαδή όταν πάτε να παίζετε...
- Απ. Όχι, τους ίδιους στίχους όχι. Στους επώνυμους, όχι, ο πρώτος είναι ο πιο επώνυμος, ο πιο γνωστός σκοπός, ας πούμε, εκεί...
- Ερ. Όχι, ας πούμε στο Μόνο εκείνος π' αγαπά...
- Απ. Όταν λέμε στο Μόνο εκείνος π' αγαπά ε, δε... όχι, όχι.
- Ερ. Αλλάζετε το στίχο ποτέ;
- Απ. Όχι, όχι... Ας μην πω ποτέ γιατί μπορεί οι περιστάσεις να 'ναι τέτοιες που να... πρέπει να ειπωθεί μια μαντινάδα είτε για να παινέσουμε κάποιον, είτε οτιδήποτε και να αναγκαστεί ο τραγουδιστής 'κείνη τη στιγμή να πει κάτι άλλο, αλλά αυτό θα είναι μια περίπτωση, δεν...
- Ερ. Θα πει κάτι άλλο...
- Απ. Είναι ιεροσυλία κατά κάποιο τρόπο κατά μένα.
- Ερ. Θα πει κάτι τελείως άλλο ή θα προσθέσει την άλλη τη μαντινάδα;
- Απ. Θα προσθέσει κάποια μαντινάδα ή δε θα πει την κανονική ή θα πει κάποια που καλεί η περίσταση 'κείνη τη στιγμή. Αλλά αυτό είναι πολύ σπάνιο. Δηλαδή, περισσότερο λέγεται το... αυτό όπως έχει γραφτεί.
- Ερ. Γιατί είναι ιεροσυλία; Είπατε «είναι ιεροσυλία αυτό».
- Απ. Ε, δεν ξέρω... κατ' εμένα είναι, κατά άλλους μπορεί να μην είναι, έτσι;
- Ερ. Επειδή έχει πεθάνει ο Σκορδαλός;
- Απ. Έτσι τα γνώρισα, έτσι τα αγάπησα, έτσι τα έμαθα... δε θέλω να επεμβαίνει κανείς σε κάποια πράγματα, τουλάχιστο.

- Ερ. Εάν ο Σκορδαλός, ο Σκορδαλός ζούσε και υπήρχε η δισκογραφία αυτή, πιστεύετε ότι θα 'ταν πιο εύκολο να βάλετε άλλη μαντινάδα; Δηλαδή το ότι είναι ένας άνθρωπος που έχει φύγει απ' τη ζωή...
- Απ. Ε, εντάξει και ο ίδιος έβαζε άλλες μαντινάδες, εγώ τον είχα ακούσει δηλαδή και έλεγε άλλες μαντινάδες στο Μόνο εκείνος π' αγαπά... Βέβαια... Τέλος πάντων έτσι νιώθω εγώ, έτσι νιώθω εγώ, μπορεί να μην είναι σωστό αυτό που νιώθω αλλά επειδή τα γνώρισα τα κομμάτια, τα βίωσα, τα αγάπησα έτσι, δε θέλω, δεν μπορώ ούτε εγώ να βάζω άλλα πράγματα ούτε... δε μιλάμε παιχτικά, παιχτικά μπορεί να του κάνεις κάτι μες τα πλαίσια σωστό αλλά σε μαντινάδα.
- Ερ. Όταν λέτε «να του κάνεις κάτι σωστό» τι εννοείτε;
- Απ. Ε, μες τα πλαίσια, μες την κλίμακα, έτσι, χωρίς να το αλλοιώσεις, χωρίς να το χαλάσεις το κομμάτι, μπορεί να του προσθέσεις κάτι.
- Ερ. Δε μου λες...
- Απ. Ένα γέμισμα να κάνεις διαφορετικό.
- Ερ. ... όταν άκουγες Σκορδαλό υπήρχαν σημεία παρακολουθώντας και μελετώντας τη μελωδία, υπήρχαν σημεία που έλεγες ότι αυτό δεν μπορώ να το φτάσω;
- Απ. Εντάξει, μη λέμε ψέματα, κι αυτή τη στιγμή μπορεί να το πω. Κι αυτή τη στιγμή μπορεί να 'ναι μια τεχνική που προς στιγμήν να μην την έχω αντιληφθεί. Πάντα υπάρχουνε πράγματα που ο καθένας ίσως να μην μπορεί να τα κάνει.
- Ερ. Δηλαδή φαντάζεσαι ας πούμε το δοξάρι πώς το χρησιμοποιεί εκείνη την ώρα;
- Απ. Ναι, ναι, όλα αυτά μέσα στη μελέτη που κάνω τα σκέφτομαι. Ίδια μελωδία βγαίνει με διάφορους τρόπους, δηλαδή κι έτσι κι αλλιώς να κάνεις το δοξάρι, βγαίνει η ίδια σχεδόν μελωδία κι έχω προβληματιστεί πάρα πολλές φορές, άραγε πώς το κάνει αυτός τώρα; Με προβληματίζουνε αυτά το πώς γίνονται και το... διάφορες τεχνικές γίνονται πολλών λογίων.
- Ερ. Εκείνο το σημείο πώς σκέφτεσαι τώρα εσύ να το παραλλάξεις ή λες δε θα το αλλάξω κι ας μην μπορέσω να το παίξω έτσι;

- Απ. Ύτάξει, προσπαθώ συνήθως να αντιγράψω, δηλαδή να βρω την τεχνική την οποία χρησιμοποιεί για ν' ανακαλύπτω και πράγματα.
- Ερ. Ναι. Όταν παίζετε λύρα αλλάζετε ποτέ το κούρδισμα;
- Απ. Ναι, δηλαδή, η λύρα κουρδίζει λα, ρε, σολ. Έτσι; Μπορεί να κουρδίσω πιο ψηλά.
- Ερ. Αλλά πάλι μ' αυτή τη σχέση;
- Απ. Δηλαδή, πάλι μ' αυτή τη σχέση... οι χορδές.
- Ερ. Θα το κάνετε λα, ρε, λα ας πούμε; Δεν το κάνετε.
- Απ. Όχι. Άλλοι ίσως το κάνουνε δεν ξέρω, εγώ δεν το 'χω κάνει. Έχω, δηλαδή, έχω δει κάποιο συνάδελφο κάποια στιγμή, που έκανε, δεν ξέρω ποιο ακριβώς κούρδισμα, για να παίξει κάποιο ποντιακό κομμάτι. Τον βόλευε έτσι, το 'χε μελετήσει, το 'δε κάπου, δεν ξέρω πώς, και το 'κανε έτσι. Εγώ δεν έχει, δεν έχω κάνει κάτι τέτοιο. Προς το παρόν δηλαδή δε χρησιμοποίησα, έτσι, μια τέτοια αγωγή, δηλαδή ν' αλλάξω το κούρδισμα για να παίζω κάτι.
- Ερ. Χρησιμοποιείτε έτσι άλλες τεχνικές, περίεργες, ας πούμε, στη λύρα;
- Απ. Τι δηλαδή περίεργες; Δεν ξέρω...
- Ερ. Τι τεχνικές, ας πούμε, υιοθετείτε; Ακούσαμε κάποιες στιγμές κάνετε... (γκλισάντο)
- Απ. Εντάξει αυτές είναι τεχνικές που υπάρχουνε, δεν είναι. Κάτι, κάτι ανακαλύβει ο καθένας έτσι παίζοντας, κάτι ανακαλύβει, δεν είναι κάτι που μπορώ να το πω έτσι με λόγια αυτή τη στιγμή, αλλά στο παίξιμο πάνω κάτι ανακαλύβω ίσως, κάτι που δεν έχω ακούσει.
- Ερ. Σας είδα προηγουμένως, παρατήρησα ότι... στα δικά σας συρτά, θα φτάσουμε εκεί, πώς βγάζει δηλαδή κανείς ένα συρτό, το πόδι το αριστερό αντί να το βάζετε, ας πούμε, στο υποπόδιο, στο τούβλο δηλαδή που είχαμε πάνω, το έχετε στον αέρα.
- Απ. Α, το παρατήρησες ε; (Γέλιο) Τέλος πάντων, δεν είναι, είναι όπως αισθάνομαι εκείνη τη στιγμή, τον παλμό, προσπαθώ να δώσω, να νιώσω, το ρυθμό, τον παλμό και δεν ξέρω κι εγώ τι κάνω δηλαδή εκείνη τη στιγμή. Μπορεί να..., αντί για το πόδι, αυτά δεν είναι νόμοι, το να πατάς στο υποπόδιο, μπορεί να το 'χεις στον αέρα, μπορεί να, μπορεί να κουνάω το

κορμί μου για να δίνω ρυθμό, είναι όπως νιώσεις 'κείνη τη στιγμή, δεν είναι θέμα τεχνικής, δεν είναι τεχνικής ας πούμε, έτσι ένιωσα εκείνη...

Ερ. Όχι, δεν είπα από άποψη τεχνικής, παρατήρησα απλά ότι πολύ συχνά σηκώνετε στον αέρα το πόδι.

Απ. ... προσπαθώ να νιώσω το ρυθμό, έτσι, μ' οποιοδήποτε τρόπο. Ήθελα περισσότερο, ήθελα να κάνω μια κίνηση που μ' ελευθέρωσε, έτσι, το..., με το να σηκώσω το πόδι για να κάνω την κίνηση αυτή.

Ερ. Πώς συνεννοούνται τα όργανα ή ο τραγουδιστής και η λύρα μεταξύ τους; Όταν θέλει ν' αλλάξει η λύρα, ο λυράρης; Παίζετε ένα σκοπό. Και θέλετε να πάτε αλλού...

Απ. Με τα μάτια πολλές φορές... εντάξει, όταν... έτσι κοιτάζουμε ο ένας τον άλλο, καταλαβαίνει ότι κάτι θέλω να κάνω, με περιμένει, δεν είναι ανάγκη να μ' ακολουθεί και κατά γράμμα. Περιμένει, πιάνει κάποιο ακόρντο και περιμένει να δει πού θα μπω για να καταλάβει, ας πούμε. Γίνεται κάποιο νόημα. Αν και όταν ο συνεργάτης είναι μόνιμος και για καιρό, ξέρουμε απ' έξω κι ανακατωτά τι θέλει να κάνει ο άλλος.

Ερ. Με τον κύριο Μανωλιούδη, έτσι, συνεργάζεστε δεκατέσσερα χρόνια;

Απ. Δεκατέσσερα χρόνια και... ναι. Πάρα πολλά χρόνια είμαστε μαζί. Βέβαια.

Ερ. Και ακούσαμε...

Απ. Και επιτυχημένη συνεργασία δηλαδή, εντάξει φαίνεται κι απ' τα χρόνια. Με πολύ δουλειά θέλω να πω, έτσι, επιτυχία όλα τα χρόνια.

Ερ. Και πάντα τραγουδάει ή σας κρατάει και λαούτο;

Απ. Ε, περισσότερο ο ρόλος του είναι να τραγουδάει. Αλλά κρατάει το λαούτο, μαντολίνο και κάποιες φορές αναλαμβάνει και παίζει κι αυτός κάποια σόλο κομμάτια με το μαντολίνο ή μαντόλα, ό,τι κρατάει κάθε φορά. Περισσότερο δηλαδή, με τη μαντόλα παίζει κάποια πράγματα. Είτε συνοδευτικά είτε μόνος. Περισσότερο μόνος, περισσότερο μόνος.

Ερ. Παίζετε στο σχήμα σας λύρα και μαντόλα;

Απ. Ναι, παίζουμε, αυτό είπαμε τώρα ότι...

Ερ. Ή πρέπει να 'ναι κι άλλα, πρέπει να 'χει απαραίτητως λαούτο;

Απ. Όχι, το λαούτο είναι απαραίτητο, ναι. Δηλαδή σα συνοδεία της λύρας είναι απαραίτητο. Τουλάχιστον το λαούτο είναι απαραίτητο και η κιθάρα.

Εντάξει, το κρουστό κάποια χρόνια είχαμε, τελευταία έχουμε κρουστό, παλαιότερα δεν είχαμε. Αλλά... εντάξει, νομίζουμε ότι χρειάζεται. Γιατί σ' ένα γάμο ίσως να μη χρειάζεται τόσο πολύ επειδή πάμε όμως και σε μαγαζιά μεγάλα διαστήματα εκεί χρειάζεται να βγάλουμε κι άλλο πρόγραμμα... ίσως να παίζουμε και κομμάτια εκτός Κρήτης, διάφορα ας μη πούμε λαϊκά, κάποια έντεχνα, δεν ξέρω, τέτοια πράγματα, τα οποία, για τα οποία είναι απαραίτητο δηλαδή το κρουστό. Μάλλον ας μην πούμε απαραίτητο, εμπλουτίζει τη μουσική. Έτσι; Είναι καλύτερα.

Ερ. Εσείς παίζατε ποτέ σε πρόγραμμα συγκεκριμένο, δηλαδή κάθε Παρασκευοσαββατοκύριακο σε κάποιο μαγαζί;

Απ. Ναι, παίζω και τώρα, δηλαδή το Δεκέμβριο πάω σε ένα μαγαζί στο Ηράκλειο που θα είμαι ενάμιση μήνα. Κάθε βράδυ εκτός Δευτέρα, Τρίτη.

Ερ. Από πότε; Από ποια χρονολογία το κάνετε αυτό;

Απ. Από πολύ παλιά. Δηλαδή... τώρα δεκαπέντε χρόνια; Παραπάνω. Δηλαδή το '84 είχα παίζει μέχρι το '85, εννιά μήνες συνεχόμενους στο «Μεγαλόνησο» στην Αθήνα. Σ' ένα κρητικό μαγαζί που δεν υπάρχει τώρα.

Ερ. Με τι συνοδεία, με τι σχήμα;

Απ. Ε, τότε είχα παίζει με το Στρατή το Μαμαλάκη που λέμε, τη Τασούλα, δύο λύρες δηλαδή αλλάζαμε και τον Αγγελάκη το Γιάννη, κάποιος λαουτιέρης και τραγουδιστής. Δύο λαούτα είχαμε τότε. Δεν υπήρχε... Σιγά - σιγά ήρθε η εξέλιξη, η κιθάρα, το κρουστό κι όλα αυτά.

Ερ. Με ένα λαούτο...

Απ. Ναι, κάποτε παίζαμε μ' ένα λαούτο. Μια λύρα, ένα λαούτο.

Ερ. Το '82, ας πούμε, που τελειώσατε εσείς παίζατε με ένα;

Απ. Ναι, μια λύρα, ένα λαούτο, σιγά - σιγά άλλο ένα λαούτο, ένα παίζει και καλά πατήματα, το άλλο μπάσα, έτσι κρατά... ναι, ναι ζωή... «βούρτσα» έτσι όπως το... η κλασική, έτσι, κουβέντα, το λένε...

Ερ. Και σε ποια άλλα μαγαζιά μετά από την Αθήνα;

Απ. Ε, στη «Μεγαλόνησο», στη συνέχεια από το '89 - '90, σχεδόν κάθε χρόνο πάω, σ' όλα τα μαγαζιά έχω παίζει, τα υπάρχοντα: «Κρητικό Κονάκι», στον «Ομαλό», στο «Κρήτη», ε... στο «Ζορμπά», δεν υπάρχουν κι άλλα μαγαζιά.

- Ερ. Από ένα που γίνανε δύο τα λαούτα εκείνη την εποχή...
- Απ. Ναι...
- Ερ. ... γιατί γίνανε;
- Απ. Θα το πούμε κι αυτό. Για να δικαιούμαστε ποσοστά από τα μαγαζιά. Όχι για να εξελίξουμε τη μουσική. Ε, θα το 'χετε ακούσει σίγουρα.
- Ερ. Το επιβεβαιώνουμε μια φορά ακόμα, ναι.
- Απ. Ναι. Τώρα όμως, όχι προς Θεού, το δεύτερο, το τρίτο, το τέταρτο μπαίνουν καθαρά για να εμπλουτίσουμε την ορχήστρα. Τότε όμως το θυμάμαι. Και παίρναμε κι όποιον να 'ναι, έλα εσύ, έπαιζε ή δεν έπαιζε λαούτο, μόνο για να υπάρχει, να είναι νόμιμος ο μαγαζάτορας, ας πούμε, να μας βγάλει το τάδε ποσοστό.
- Ερ. Θέλετε να μας το εξηγήσετε λίγο...
- Απ. Γιατί δε θεωρείται ορχήστρα, ας πούμε, αν είναι λιγότερα από τρία άτομα, δε θεωρείται ορχήστρα, για να μπορεί να δικαιολογηθεί, να βάλει στην τιμή το κάτι το παραπάνω, ναι. Σιγά - σιγά όμως είδαμε ότι χρειάζεται, εντάξει.
- Ερ. Ξέρετε πότε βγήκε αυτός ο νόμος;
- Απ. Α, δε ξέρω πότε βγήκανε αυτά τα πράγματα.
- Ερ. Εσείς όταν ξεκινήσατε δηλαδή το '82, υπήρχε αυτό το πράγμα;
- Απ. Ε, πρέπει να υπήρχε, ναι. Υπήρχε. Σα νόμος υπήρχε γιατί τότε είδαμε τα... Πάντα πρέπει να υπήρχε. Από πιο παλιά πρέπει να υπήρχε αυτό το πράγμα.
- Ερ. Στο πανηγύρι ας πούμε όταν πηγαίνατε χρησιμοποιούσατε δύο λαουτιέρηδες από συνήθεια ή βάζατε έναν;
- Απ. Από κάποια στιγμή και μετά, ναι. Αλλά συνήθως, έναν. Δηλαδή τα πρώτα μου χρόνια εγώ άρχιζα να πρωτοπαιζώ έτσι '79, πουθενά, '78, να βγαίνω στα γλέντια, ένα λαούτο μια λύρα, με το Στρατή, οι δυο μας, το Μαμαλάκη που ήμαστε τότε συγκρότημα. Οι δυο μας. Σιγά - σιγά όταν... ίσως κι εμείς να προχωρήσαμε, να έπρεπε να πάμε σε μαγαζί, να υπήρχε πριν αλλά εμείς να μην το είχαμε αντιληφθεί. Και ν' αρχίσαμε να χρησιμοποιούμε κι άλλο λαούτο για τα ποσοστά που λέμε.
- Ερ. Μάλιστα. Τα μπαξίσια πού πέφτουν, σε ποιο σκοπό περισσότερο;

- Απ. Ε, δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος σκοπός. Ήντάξει. Παντού μπορεί να πέσει μπαξίσι...
- Ερ. Σε είδος, δηλαδή σε συρτό...
- Απ. Παντού μπορεί να πέσει, περισσότερο σε συρτό, ναι.
- Ερ. Σε χορό, σε συρτό;
- Απ. Περισσότερο, ναι.
- Ερ. Τι, σε συρτό;
- Απ. Σε συρτό, σε συρτό, περισσότερο. Αλλά οπουδήποτε, κι ένα ριζίτικο μπορεί ο άλλος να παραγγείλει το τάδε ριζίτικο, επιθυμία είναι, να το πλερώσει, να το ακούσει. Αλλά τα πολλά λεφτά πέφτουνε στο συρτό, δηλαδή αυτός είναι ο εθνικός χορός ας πούμε της Κρήτης, ο συρτός. Εκεί γίνονται οι πιο πολλοί χοροί. Κι εκεί πέφτουνε τα περισσότερα λεφτά.
- Ερ. Εσείς όταν βγάξετε ένα σκοπό, ακούσαμε έναν που ηχογραφήσατε πάνω.
- Απ. Ναι.
- Ερ. ... που τον έχετε βγάλει «με» τον κύριο Γιώργο Μανωλιούδη. Τι θα πει τον βγάλατε μαζί; Δηλαδή πώς είναι αυτή η διαδικασία;
- Απ. Εντάξει, ήρθε κάποιο σχήμα σε μένα, ας πούμε, δηλαδή κάποιο μουσικό σχήμα. Το πρότεινα. Μου είπε τη γνώμη του, ότι «εκεί τραγουδιστικά δε μ' αρέσει τόσο, αν το κάνουμε έτσι», δηλαδή κάπως έτσι υπήρξε συνεργασία, «να το κάνουμε κάπως αλλιώς, έτσι μου βγαίνει τραγουδιστικά», το 'βγαλε αυθόρμητα όπως το αντιλαμβανότανε, κάπου μ' άρεσε καλύτερα όπως το 'κανε, κάπως έτσι. Και το αλλάζω 'γω. Έτσι γίνεται η συνεργασία, έτσι τουλάχιστον το κάναμε εμείς. Οπότε συντελέσαμε κι οι δυο να φτάξει εκεί ο σκοπός. Και σχεδόν πάντα έτσι δρούμε σ' ό,τι κάνουμε μαζί. Λέει ο καθένας, καταθέτει την ιδέα του, ας πούμε και ο επόμενος ή συμφωνεί ή... κάτι αλλάζουμε.
- Ερ. Πρώτα βγαίνει η μουσική ή ο στίχος;
- Απ. Αυτό δεν είναι απόλυτο. Μπορεί κι έτσι να γίνει, μπορεί να γίνει και διαφορετικά.
- Ερ. Κάπως ταυτόχρονα γίνονται αυτά;
- Απ. Μπα όχι... καμιά φορά στηρίζεσαι πάνω σ' ένα στίχο, άμα είναι μαντινάδα δε θα πούμε ότι θα στηριχτείς στη μαντινάδα να γράψεις ένα συρτό. Αν

είναι όμως ένα καλαματιανό, έτσι, ένα άλλου είδους τραγούδι συνηθίζεται να στηρίζεται και να εμπνέεται και από το στίχο για να δημιουργήσει και τη μουσική.

Ερ. Καλαματιανά δικά σας βγάξετε;

Απ. Ε, έχουμε βγάλει δυο - τρία, ναι, ναι.

Ερ. Τα ζητάει ο κόσμος;

Απ. Τα ζητάει. Τα ζητάει. Είναι και το καλαματιανό, είναι κάτι που αρέσει.

Ερ. Δίσκους έχετε βγάλει, έχετε κάνει δισκογραφία;

Απ. Εγώ είχα κάνει ένα δίσκο παλαιότερα με το Μανιά το Νίκο. «Τα μερακλίδικα του Μανιά», το '83. Εκεί ήταν το ξεκίνημα, δηλαδή το ξεκίνημα της δισκογραφικής μου... έτσι. Στη συνέχεια με τον Μανωλιούδη γράψαμε το '92...; Ένα δίσκο με τίτλο, ας πούμε, στη συνέχεια, άλλο ένα «Μοιάζει με τη γλυκιά αυγή», έτσι είναι ο τίτλος και μετά το «Εδώ θα μείνεις». Μ' αυτό το τίτλο. Και έχω κάνει και διάφορες συμμετοχές σε κάποια άλλα, κάποιο «Κρητικό Σταυροδρόμι», ένας Μιχελάκης, συγκεκριμένα, έπαιξα λύρα και τραγούδησαν διάφοροι, ο Μανωλιούδης, ο Κατσαμάς, ο Καγκλής, ο Σταυρακάκης, διάφοροι.

Ερ. Τι πιστεύετε ότι κάνει έναν λυράρη έτσι ξεχωριστό; Εσείς τι πρέπει να κάνετε για να μείνετε στην Ιστορία όπως άλλοι λυράρηδες;

Απ. Περισσότερο η δημιουργία κι αυτό που είπαμε, η καλλιτεχνική προσωπικότητα. Το κάτι το ξεχωριστό, η ξεχωριστή χροιά. Είναι λυράρηδες που τους διακρίνεις κατευθείαν, δηλαδή όταν θ' ακούσουμε Σκορδαλό καταλαβαίνουμε αμέσως ότι είναι ο Σκορδαλός δηλαδή το ηχόχρωμα που βγάζει είναι τέτοιο που το καταλαβαίνουμε. Ο Μουντάκης, ο Κλάδος αυτοί έχουνε δικά τους ηχοχρώματα, το καταλαβαίνουμε αμέσως. 'Ντάξει, λίγο δύσκολο αυτό το πράγμα, έτσι; Όχι τόσο απλό, αλλά αυτό χρειάζεται για να μπορεί κανείς να μείνει και η δημιουργία, τα κομμάτια δηλαδή.

Ερ. Είναι απαραίτητο κανείς να βγάλει δίσκους, ας πούμε, στη σημερινή εποχή για να μείνει το όνομά του;

Απ. Σχεδόν απαραίτητο. Έτσι; Η δημιουργία είναι δημιουργία. Είναι αυτό που μένει και ακούγεται. Ο λυράρης φεύγει και τα κομμάτια μένουνε. Πώς

αλλιώς να ακούγεται; Πώς αλλιώς να μπεις στην Ιστορία; Πιστεύω, ναι. Η δημιουργία είναι.

Ερ. Εσάς θα σας πείραζε σε ένα δικό σας συρτό να βάλουμε διαφορετικούς στίχους;

Απ. Όχι. Δε θα με πείραζε ιδιαίτερα, εξαρτάται τι στίχο θα βάλανε, ποιος θα το 'γραφε, εντάξει όλα αυτά παίζουνε σημασία. Δε θα με πείραζε ιδιαίτερα.

Ερ. Οι στίχοι που βάζετε στα κομμάτια, στα δικά σας, είναι και οι στίχοι δικοί σας;

Απ. Ο Μανωλιούδης γράφει στίχο... δεν είναι σε όλα, κάποιους στίχους χρησιμοποιεί δικούς του, κάποιους παίρνουμε από άλλους. Εντάξει, μας πλησιάζουνε και άλλοι, αρκετοί που γράφουνε και προσφέρουνε, προσφέρουνε στίχους. Κάνουμε την επιλογή μας εμείς.

Ερ. Πώς προσφέρονται σήμερα οι στίχοι αυτοί;

Απ. Πώς;

Ερ. Πώς, τους στίχους πώς, ζητάνε αμοιβή γι' αυτούς τους στίχους;

Απ. Ε, δεν έχουμε δώσει αμοιβή ακόμα για στίχο, για να 'μαι ειλικρινής. Κάποιοι δέχονται αμοιβές, εμείς δεν έχει τύχει. Εξαρτάται πού τους δίνει, ξέρω 'γω, ο καθένας όταν έχει κάποιο καλό στίχο σου λέει «πού να το δώσω να γίνει και γνωστός»... έτσι.

Ερ. Υπάρχει σήμερα αυτό, δηλαδή διακινείται έτσι ο στίχος εμπορικά; Υπάρχουν κάποιοι που αγοράζουν στίχους;

Απ. Διακινείται, βεβαίως. Οι εταιρείες, αν όχι οι λυράρηδες, ίσως να βάλουνε μπουτί, που λέμε, τις εταιρείες, ας πούμενε. Να τους πλερώνουνε.

Ερ. Είπατε ότι έχετε δικό σας στούντιο;

Απ. Ναι, έχω δικό μου στούντιο.

Ερ. Για ποιο λόγο; Τι σας εκανε να κάνετε στούντιο δικό σας;

Απ. Για να 'χω την άνεσή μου να γράφω, έτσι χωρίς... είμαι λιγάκι αγχώδης. Λοιπόν, και για να 'χω άπλα χρόνου ας πούμε και για να επιλέγω και ψυχολογίες. Γιατί δε νομίζω ότι ο καθένας είναι πάντα καλά να μπει να κάνει κάτι...

Ερ. Θα κάνετε και τη διακίνηση εσείς ενός δίσκου;

- Απ. Όχι, όχι, δεν κάνω. Δεν έχω κάνει τουλάχιστον ακόμα. Απλά στούντιο ηχογράφησης, έτσι, μέχρι την ηχογράφιση. Παραδίδουμε το πρωτότυπο, από 'κει και πέρα έχει δουλειά η εταιρεία, η δισκογραφική εταιρεία. Όχι εμείς. Έχουμε συνεργασία με τη δισκογραφική εταιρεία, αυτή μας στέλνει, ας πούμε, το λυράρη, τον οποιοδήποτε, τους οργανοπαίχτες γιατί δεν είναι μόνο για λυράρηδες, είναι και για...
- Ερ. Μήπως χρησιμοποιείτε αυτό το στούντιο και για άλλους που θα σας το ζητήσουν;
- Απ. Βεβαίως, ναι. Μα έρχονται, κάνουμε ξένες δουλειές, δεν είναι μόνο για μένα. Εγώ από εκεί, αυτό ήταν το ερέθισμα, το να ξεκινήσω να φτιάξω το στούντιο.
- Ερ. Και τα ηχητικά;
- Απ. Αλλά στη συνέχεια όμως...
- Ερ. Και τα ηχητικά μηχανήματα ποιος τα χειρίζεται; Έχετε ειδικό;
- Απ. Υπάρχουνε, ναι, υπάρχουνε ηχολήπτες, έτσι. Παλαιότερα είχαμε πρόβλημα, τώρα δημιουργήθηκε αυτή η σχολή εδώ που...
- Ερ. Στη Παλαί έχετε το στούντιο;
- Απ. Ναι.
- Ερ. Μέτοχοι το 'χετε αυτό;
- Απ. Ναι...
- Ερ. Μέτοχοι το 'χετε ή είστε...
- Απ. Δύο, δύο είμαστε. Εγώ με το Σταματογιαννάκη το Στέλιο, αξιόλογος συνεργάτης δηλαδή... Λαουτιέρης του Γεράσιμου του Σταματογιαννάκη, του γνωστού...
- Ερ. Γνωστός, γνωστός συμμετείχε και στο πρόγραμμα.
- Απ. Ναι, ναι. Μαζί το 'χομε, βέβαια.
- Ερ. Αν θέλατε να μείνουνε δυο - τρεις σκοποί, που παίζετε ή που είναι δικοί σας, δε βάζω εγώ περιορισμό στην ερώτηση...
- Ερ. Δηλαδή είτε δικοί σας είτε άλλου.
- Ερ. Ναι. Ποιους θα επιλέγατε έτσι;
- Απ. Ο Πρώτος συρτός που, εντάξει, έχει αποδείξει ότι μένει στο χρόνο, δεν πρόκειται να σβήσει ποτέ, το Μόνο κείνος... Ούτε λίγο ούτε πολύ και οι

επιλογές που έκανα και στις... στα... σ' αυτά που έγραψα, τα κλασσικά κομμάτια, ας πούμε, τα οποία δεν ξέρω πώς να τα ονομάσω, δεν έχουνε στάνταρ μαντινάδα, το Μόνο εκείνος π' αγαπά μπορούμε να το πούμε έτσι για να καταλάβουμε. Τον πρώτο, το «δεύτερο», κάποιους άλλους μπορεί να μην μπορώ να το πω έτσι, είναι κάποια κλασσικά κομμάτια που θέλω να μείνουνε. Και θα μείνουνε, πιστεύω θα μείνουνε γιατί είναι πολύ παλιά και έχουμε δει ότι έχουνε μπει στα διαχρονικά, αντέχουνε δηλαδή το χρόνο.

Ερ. Αν σου έλεγαν να σου ανέδεται από κάποιο φορέα, ο οποίος θα είχε τη δυνατότητα να επιβάλλει κάποια πράγματα σχετικά με τη, αυτή την εξέλιξη που έχει σήμερα δηλαδή... κι όπως έχει εξελιχθεί η μουσική η παραδοσιακή. Και σου λέγανε ότι θα είσαι, θα έχεις την εξουσία να είσαι φραγκός σε ορισμένα πράγματα ή που θα μπορούσες...

Απ. Σε τι πράγματα φραγκός;

Ερ. Πες μας πέντε προτάσεις δικές σου. Τι θα έλεγες ότι πρέπει να γίνει;

Απ. Ε, τώρα εδώ ίσως εδώ να πρέπει ν' αρχίσουμε να λέμε ονόματα...

Ερ. Όχι, όχι πρόσωπα.

Απ. Ναι γιατί δεν...

Ερ. Παραδείγματος χάριν ένας είπε ότι...

Απ. Σε κάτι που είμαι πάρα πολύ αντίθετος ας πούμε, είναι αυτά τα ηλεκτρονικά που βάζουνε σα συνοδεία.

Ερ. Μάλιστα.

Απ. Αυτό με σοκάρει, δηλαδή δεν το μπορώ αυτό το πράμα. Θέλω ψυχές να υπάρχουν απάνω. Δηλαδή το να βάλουμε το ηλεκτρονικό ντραμς να μας συνοδεύει...

Ερ. Αυτό θα το απαγόρευες...

Απ. Αυτό ναι, κατηγορηματικός πολύ. 'Ντάξει βολεύει. Το πληρώνεις μια φορά, δεν το πληρώνεις κάθε φορά... έτσι;

(Γέλια)

Ερ. Άλλο;

Απ. 'Ντάξει, δεν μπορώ να σκεφτώ τώρα κάτι ας πούμε...

Ερ. Να σε ρωτήσω εγώ. Θα ήθελες να μπει λογοκρισία στο στίχο, ας πούμε; Σε ό,τι κυκλοφορεί.

- Απ. Ναι, βεβαίως. Βεβαίως, βεβαίως.
- Ερ. Υπάρχουν πιστεύεις άνθρωποι που θα τους δεχόσουν να λογοκρίνουν;
- Απ. Εντάξει, δύσκολη αυτή η ερώτηση, δηλαδή είναι πράγματα που δεν τα έχω στο μυαλό μου πρόχειρα, αν σκεφτώ θα...
- Ερ. ... δηλαδή αν νομίζεις ότι υπάρχουν άνθρωποι που θα τους αποδεχόσουν, να κάνουν κριτική και να έχουν τη δυνατότητα να απορρίψουν, να πουν ότι αυτό δε κυκλοφορεί.
- Απ. Εντάξει, σίγουρα υπάρχουν πολλοί. Ναι, θα το 'θελα να υπάρξει λογοκρισία στο στίχο.
- Ερ. Στη μουσική;
- Απ. Ναι, παρότι ο στίχος είναι πάρα πολύ προχωρημένος, έτσι, και δηλαδή έχουμε πολύ καλό στίχο, εντάξει υπάρχουν κάποιοι συγκεκριμένοι και ορισμένοι που το έχουν ξεφτιλίσει όσον αφορά το στίχο.
- Ερ. Μάλιστα.
- Απ. Κι όσον αφορά τη μουσική δε θα με πείραζε να υπάρχει λογοκρισία. Παρόλο που εντάξει, δε γίνεται κάτι κακό στη μουσική, πια τόσο κακό δηλαδή.
- Ερ. Πιστεύεις ότι όπως είναι το σύνολο αυτή τη στιγμή της μουσικής, παρά τα αρνητικά που ανέφερες, είναι καλό που υπάρχει; Δηλαδή είναι καλό που μαθαίνουν τόσα παιδιά λύρες, που υπάρχουν τόσα χορευτικά συγκροτήματα, αν έχουν ξεφύγει παραδείγματος χάριν από τον παραδοσιακό χορό.
- Απ. Εντάξει, μπορεί να έχουν ξεφύγει και από το χορό και πολλές σχολές χορού έχουνε παραποιήσει και το χορό, κατά κάποιον τρόπο. Το έχουνε κάνει ακροβασία. Εντυπωσιασμός και λοιπά.
- Ερ. Παρόλα αυτά πιστεύεις ότι... καλώς υπάρχουν οι σχολές;
- Απ. Εντάξει ασχολούνται πάρα πολλοί και είναι καλό. Είναι καλό που ασχολούνται πολλοί νέοι, ας πούμε, με... την παραδοσιακή μουσική. Διότι απ' ό,τι μαθαίνω και απ' ό,τι μπορώ να παρακολουθώ, σ' άλλα μέρη της Ελλάδας δεν υπάρχει αυτό το πράγμα, δηλαδή δεν μπορείς να βρεις ένα να παίζει κλαρίνο, να 'ναι νέος.
- Ερ. Ναι.

Απ. Έτσι; Ν' ασχολείται με τα παραδοσιακά, είτε Ηπειρος λέγεται είτε Πελοπόννησος. Δεινοπαθούμε, έτσι μαθαίνω, δεν ξέρω, εσείς... μπορείτε να πείτε καλύτερα σ' αυτό το θέμα. Εδώ έχουμε πάρα πολύ νέο κόσμο. Εντάξει, γίνεται. Θετικό είναι, θετικό είναι. Αλλά όταν πολλοί ανακατεύονται, θα υπάρχουν και τα... τα κακώς κείμενα, δηλαδή θα... πασχίζουνε όταν μπαίνουνε στο επάγγελμα πώς θα εντυπωσιάσουνε, πώς θα κάνουνε τον κόσμο να τους προσέξει. Και κάνουνε... και από 'κει προέρχεται ότι έχουνε θγει και κάποιοι που κάνουνε κάποια έκτροπα. Είτε λένε... με το στίχο...

Ερ. Ναι. Εγώ θέλω να κάνω μια τελευταία ερώτηση. Εάν είσαι σε κέφι...

Απ. Ναι.

Ερ. ...και θέλεις να παίζεις κάτι για τον εαυτό σου, ποιο κομμάτι θα παίζεις; Ένα κομμάτι.

Απ. Εμένα ο Πρώτος Συρτός είναι ό,τι καλύτερο έχω να πω για την κρητική μουσική. Δε με νοιάζει δηλαδή να το παίζω από την αρχή του γλεντιού μέχρι το τέλος. Απλά έτσι να, να... να την έχω θρει που λέμε, δηλαδή να μ' αρέσει ο ήχος, γιατί δεν είναι έτσι να πιάσουμε τη λύρα, το λαούτο ήσυχα, ήσυχα, να βρούμε ένα χώρο, μια γωνία να μας αρέσει, να 'χει το σωστό αντίλαλο και λοιπά, να μας αρέσει. Το γλέντι είναι άτσαλο πράμα, έτσι; Μπαίνει ο ήχος, μπαίνει η επαφή με τους ανθρώπους, μπορεί να σε φτιάξουνε, μπορεί να σε χαλάσουνε αλλά ο Πρώτος Συρτός νομίζω είναι ό,τι καλύτερο έχει να...

Ερ. Γιατί το λένε Πρώτος Συρτός;

Απ. Είναι όντως ο πρώτος συρτός έτσι που δημιουργήθηκε, δεν ξέρω τι να πω.

Ερ. Τον παίζετε πρώτο στα γλέντια;

Απ. Ναι, συνηθίζεται. Συνηθίζω, εγώ συνηθίζω να τον παίζω πολύ.

Ερ. Μήπως επικράτησε επειδή πράγματι είναι ο πρώτος;

Απ. Ε, ναι, είναι κι αυτό μια άποψη. Ίσως, ίσως. Δεν ξέρω από πού προήλθε, έτσι θα το ψάξω κάποια στιγμή, θέλω κι εγώ έχω αυτήν την απορία γιατί ονομάστηκε πρώτος.

Ερ. Τον λέτε Πρώτο Χανιώτης;

Απ. Ο Πρώτος Χανιώτης, ναι, έτσι.

- Ερ. *Η απλά πρώτο;*
- Απ. *Εντάξει, *Πρώτο Χανιώτη* τον λένε ορισμένοι, το πρώτος φτάνει.*
- Ερ. *Όταν λέτε *πηδηχτό*, τι εννοείτε;*
- Απ. *Όταν λέμε *πηδηχτό*.*
- Ερ. *Ναι.*
- Απ. *Θεωρούμε, λέμε το... *γρήγορο πεντοζάλη*. Αυτό εννοούμε *πηδηχτός*.*
- Ερ. *Καστρινός;*
- Απ. *Καστρινός είναι ο *καστρινός*. *Μαλεβιζιώτης*. *Καστρινός*, έτσι, αυτός. Προέρχεται από το *Ηράκλειο*, *Κάστρο*. *Καστρινός*... ή *Μαλεβίζι*... *μαλεβιζιώτης*.*
- Ερ. *Σητειακό *πηδηχτό* σου έχουνε *ζητήσει* ποτέ σε *γλέντι*;*
- Απ. *Όχι. *Ανωγειανό* *πηδηχτό*, ναι. *Σητειακό* *όχι*, *εντάξει*, *δεν* *έτυχε*, *ίσως*, *οι* *περιοχές* *που* *δρω* *να* *μη* *είναι*... *να* *μη* *ζητιέται*.*
- Ερ. *Τραγούδια *ταμπαχανιώτικα*;*
- Απ. *Ναι.*
- Ερ. *Παίζετε;*
- Απ. *Παίζω, *βεβαίως*. *Παίζω* *αρκετά*. Από *ποια* *δηλαδή*; *Εντάξει*, *το* *Όσο* *βαρούν* *τα* *σίδερα*, *κάτι* *πολύ* *κλασσικό*.*
- Ερ. *Τον *Βαρύ Πισκοπιανό*;*
- Απ. *Ναι, τον *Βαρύ Πισκοπιανό*, έτσι. *Επειδή* *τώρα* *έχουνε* *γραφτεί* *πολλές* *φορές* *και* *με* *διαφορετικές* *μαντινάδες* *δεν* *ξέρω* *και* *πώς* *να* *τα* *πω* *για* *να* *καταλαβαίνετε*. *Για* *ποιο* *σκοπό* *λέω*. *Υπάρχουνε* *πάρα* *πολλά* *ωραία* *τραγούδια*, *τα* *οποία* *τα* *συνηθίζουμε*, *μέσα* *σ'* *ένα* *πρόγραμμα*, *τα* *παίζουμε* *όλα*. *Δηλαδή* *σ'* *ένα* *γάμο* *δεν* *έχουμε* *και* *πολλά* *περιθώρια* *να* *παίζουμε* *κι* *αυτό* *είναι* *και* *κακό*. *Ο* *κόσμος* *άρχισε* *και* *βαριέται*, *συρτά*, *μαλεβιζιώτικα*, *όλη* *νύχτα*... *Έτσι* *δεν* *έχουμε* *ευχέρεια* *γιατί* *πρέπει* *να* *ικανοποιήσουμε* *τους* *χορευτές*. *Έτσι* *λειτουργεί* *το* *σύστημα*. *Το* *πρόγραμμα* *μπορούμε* *να* *το* *λανσάρουμε* *σ'* *ένα* *μαγαζί* *περισσότερο*, *που* *παίζουμε* *απ'* *όλα*. *Και* *εξω-κρητικά* *τραγούδια*. *Διότι* *υπάρχουνε* *και* *θαμώνες* *εκτός* *Κρήτης*.*
- Ερ. *Ο* *μουσικός* *γεννιέται* *ή* *γίνεται*;
- Απ. *Τι* *να* *πω*... *Και* *γεννιούνται* *και* *γίνονται*. *Γεννιέται* *και* *γίνεται* *ο* *μουσικός*. *Είναι* *ορισμένοι* *που* *γεννιούνται* *έτσι* *γι'* *αυτό* *το* *πράμα* *και* *δείχνουνε* *πολύ*

γρήγορα τη κλίση τους και έχουνε και καλή πορεία και είναι κι αυτοί που απογειώνουνε, που προχωράνε τα πράματα. Είναι και κάποιοι, οι οποίοι καλοί είναι, όσο ασχοληθείς τόσο βελτιώνεσαι, τόσο μαθαίνεις...

Ερ. Μάλιστα. Κύριε Χαλκιάδακη, δεν ξέρω αν έχετε κάτι να πείτε κι εσείς κύριε Μανώλη...

Ερ. Όχι.

Ερ. Ευχαριστούμε πάρα, πάρα πολύ ήταν τιμή μας που...

Απ. Να 'στε καλά και για μένα ήτανε τιμή, και για μένα ήτανε τιμή.

Ερ. Να είστε γερός πάντα και να προσφέρετε έτσι ωραία μουσική.

Απ. Να είστε καλά, να είστε γεροί και σεις πάντα.

Ερ. Ευχαριστούμε.